

‘Van sommige dingen wist ik dat ik ze aan moest pakken. Van andere dácht ik dat. Van weer andere had ik geen flauw idee dat ik ermee te maken zou krijgen, toen ik op die tweede mei 1997 voor het eerst mijn ambtswoning in Downing Street binnen liep.’

— Tony Blair

Tony Blair (1953) werd geboren in Edinburgh. In 1983 werd hij parlements lid voor het district Sedgefield en in 1994 leider van de Labour Party. Van mei 1997 tot juni 2007 was hij premier van het Verenigd Koninkrijk. Momenteel is Tony Blair speciaal gezant voor het Midden-Oosten met als opdracht de vrede in deze regio te bevorderen.

Blair is getrouwd met Cherie Booth, ze hebben vier kinderen.

De gebeurtenissen die Blairs premierschap hebben bepaald, lopen als een rode draad door zijn autobiografie: de dood van prinses Diana toen hij nog maar een paar maanden premier was, de strijd tegen het terrorisme, de slepende onderhandelingen over Noord-Ierland en de hervormingen van het onderwijs, de gezondheidszorg en het ambtenarenapparaat. Ook vertelt hij openhartig over zijn relaties met Britse politici en wereldleiders, zoals Gordon Brown, Peter Mandelson, Nelson Mandela, Bill Clinton, Vladimir Poetin en George W. Bush. Hij motiveert hoe hij ertoe kwam de militaire interventies in Kosovo, Sierra Leone, Afghanistan en Irak te steunen.

Tony Blair

MEMOIRES

Vertaald door Bep Fontijn, Catalien van Paassen,
Edwin Krijgsman, Amy Bais en Joost Zwart

2010
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor Cherie, Euan, Nicholas, Kathryn en Leo, en al mijn familieleden die de reis samen met mij hebben gemaakt.

Inleiding

Ik wilde dat dit boek anders zou worden dan de doorsnee politieke autobiografie. Naar mijn ervaring leg je het gros van zulke memoires snel terzijde. In dit boek dus geen conventionele beschrijving van wie ik ontmoette of wat ik allemaal deed. Talloze gebeurtenissen, feiten en collega-politici ontbreken, niet omdat ze onbelangrijk waren, maar omdat ik als een leider en niet als een historicus wilde schrijven. Er zijn heel veel verhalen geschreven – en er zullen er ongetwijfeld nog heel veel volgen – over de geschiedenis van mijn tien jaar als premier, en er zijn ook heel veel mensen die dat verhaal zouden kunnen schrijven. Maar er is maar één persoon die een verhaal kan schrijven over hoe het is om de mens te zijn in het middelpunt van die geschiedenis, en dat ben ik.

Dit is dus een persoonlijk verslag, een beschrijving van een reis door een bepaald tijdvak van de geschiedenis waarin mijn politieke, en misschien tot op zekere hoogte ook mijn persoonlijke, karakter zich ontwikkelt en verandert. Ik begin als het ene type leider en eindig als een ander. Daarom noem ik het een reis [oorspronkelijke titel *A Journey*]. Ik beschrijf uiteraard de belangrijkste gebeurtenissen van mijn tijd, maar ik doe dat met de blik van degene die de besluiten neemt die daarmee te maken hebben. Dit is geen objectief verslag en pretendeert dat ook niet te zijn, al hoop ik wel dat het een eerlijk verslag is.

Bovendien heb ik het thematisch aangepakt en geen nauwkeurige chronologische volgorde aangehouden. Mijn hoofdthema's starten weliswaar hoofdzakelijk in 1997 en eindigen in 2007, maar binnen dat kader behandel ik afzonderlijke onderwerpen: bijvoorbeeld de machtsovername, Noord-Ierland, prinses Diana, 11 september, Irak, de hervorming van de overheidsdiensten, de Olympische Spelen en juli 2005. De lezer kan desgewenst een afzonderlijk onderwerp nemen en daarover lezen, al zijn er natuurlijk heel veel kruisverwijzingen. Sommige onderwerpen, zoals mijn

relatie met Gordon Brown en met Amerikaanse presidenten, lopen overal dwars doorheen.

Omdat ik autobiografieën en memoires heb gelezen die enthousiast beginnen en tegen de tijd dat de deadline van de uitgever nadert door haast en verwijfeling geleidelijk doodbloeden, heb ik ook de ongebruikelijke beslissing genomen om de hoofdstukken niet in een bepaalde volgorde te schrijven, want ik ben begonnen met een paar van de moeilijkste en eindigde met de simpelste. Ik wilde gedurende het hele schrijfproces hetzelfde tempo en dezelfde energie erin houden. Ik heb er drie jaar aan gewerkt.

Dit boek is echter bovenal niet louter een terugblik. Aangezien het over gebeurtenissen uit het verleden gaat, onderzoekt het die uiteraard zoals ze zich op het moment zelf ontvouwd. Maar ik ben eerlijk gezegd geen mens om terug te kijken. Ik kijk vooruit. Ik heb nog steeds veel te doen en veel om naar te streven. Ik werk nog even hard als altijd. Ik leer nog elke dag.

Memoires gebruikt dus niet alleen het verleden om kwesties die in het heden spelen te verhelderen, maar werpt ook herhaaldelijk een blik op de toekomst. Vooral met betrekking tot het buitenlands beleid na 11 september en de oorlogen in Afghanistan en Irak, maar ook met betrekking tot ingrijpende hervormingen in de gezondheidszorg, het onderwijs, de sociale zekerheid en de openbare orde, die de regeringen van dit moment bezighouden, probeer ik een visie op de wereld te geven zoals zij is én zoals zij kan worden, niet domweg zoals zij was tijdens mijn premierschap. Het laatste hoofdstuk gaat in het bijzonder over de periode 2007–2010, en hier meng ik me krachtig in het huidige debat en de problemen van nu, omdat ik veel van de traditionele opvattingen over de financiële crisis en aanhoudende veiligheidskwesties niet onderschrijf.

Tot slot is dit boek zoiets als een (lange) brief aan het land dat ik liefheb. Ik heb drie keer de landelijke verkiezingen gewonnen. Tot dat moment had Labour nog nooit twee volle termijnen met winst afgesloten. De langstzittende Labour-regering was zes jaar aan de macht geweest. Deze hield het dertien jaar vol. Het had langer kunnen duren, zoals ik in het laatste hoofdstuk aangeef, als New Labour niet was losgelaten.

De overwinningen kwamen tot stand doordat er mensen waren die net zo over Groot-Brittannië dachten als ik: het is een geweldig land. De Britten zijn op hun best dappere, vastberaden en avontuurlijke mensen. Maar wij hebben ook een visie nodig, een concept, een inzicht in onze huidige plaats in de wereld en in onze toekomst, naast ontzag voor ons verleden. Dat is de reden waarom ik in de allereerste plaats niet zozeer een traditioneel linkse of

rechtse politicus was en blijf, maar een vernieuwer ben. Ik wilde de Labour-partij zodanig moderniseren dat zij niet af en toe, maar continu een progressief alternatief kon bieden voor de heerschappij van de Conservatieven. Ik wilde Groot-Brittannië moderniseren zodat het zich, hoewel nog altijd trots dat het op de drempel van de twintigste eeuw de mantel van het machtigste land ter wereld droeg, aan het begin van de eenentwintigste eeuw niet beroofd en in verval zou voelen omdat die mantel niet meer paste. Ik wilde dat wij een natie zouden zijn die er trots op is verschillende culturen en godsdiensten te huisvesten, een land dat het voortouw neemt tegen elk vooroordeel, dat verdiensten belangrijker vindt dan klasse en dat zich op zijn gemak voelt bij een open samenleving en een wereldwijde economie. Ik wilde dat wij in binnen- en buitenland diverse nieuwe ambities zouden verwezenlijken. We zouden onze publieke taken en de verzorgingsstaat zodanig hervormen dat deze in de pas liepen met de wereld van 2005, niet met die van 1945. We zouden onze deelname aan Europa en ons bondgenootschap met de Verenigde Staten gebruiken om de besluiten van de wereld te beïnvloeden, ook al nam onze macht in vergelijking met de opkomende landen af. We zouden op een continent als Afrika een nieuwe rol spelen, als ontwikkelingspartner. We zouden nieuw beleid scheppen waarin succesvol ondernemerschap en ambitie rustig konden bestaan naast een samenleving met gelijke kansen en compassie.

Dit boek zet de pogingen om die visie te verwezenlijken uiteen – een verwezenlijking die ten dele wel en ten dele niet is gelukt. Het beschrijft dus werk in uitvoering. Het geeft mijn mening over de vraag waarom sterke krachten, zowel links als rechts, het met zo'n missie oneens zijn en er alles aan deden om deze te verhinderen, maar waarom ik nog steeds geloof dat het de enige hoop is voor de toekomst van Groot-Brittannië.

Hoewel mijn politieke handelen bewust en opzettelijk traditioneel links en rechts ontsteeg, moet daar niet uit worden afgeleid dat ik laatdunkend doe of deed over partijpolitiek. Zoals ik altijd al heb gezegd, ben ik met name de Labour-partij, haar leden, aanhangers en vrijwilligers heel veel dank verschuldigd. Ik heb ze enorm op de proef gesteld! Ze hebben dat meestal uitzonderlijk waardig en loyaal doorstaan. Het is waar dat mijn verstand soms conservatief is – vooral als het om economie en veiligheid gaat – maar mijn hart klopt altijd progressief, en ik heb de ziel van een rebel en dat zal altijd zo blijven.

Hoge verwachtingen

Op 2 mei 1997 liep ik voor het eerst als premier Downing Street in. Nog nooit had ik een ministerraad bijgewoond, zelfs niet als de jongste onderminister zonder portefeuille. Het werd mijn eerste en enige regeringsfunctie.

De verkiezingsavond op 1 mei was een uitbundig en enthousiast feest geweest en we waren vol verwachting. Veel geschiedenis werd er niet geschreven maar we dansten en hosten van blijdschap. Er was een eind gekomen aan achttien jaar Conservatief bewind. Labour – New Labour – had een monsteroverwinning behaald. Het was alsof er een frisse wind ging waaien. Toen ik door de ijzeren hekken Downing Street in liep en de menigte – met zorg samengesteld en met zorg in toom gehouden – enthousiast naar voren drong, voelde ik, ondanks de ambiance en de organisatie en ondanks de vermoeidheid van een lange slapeloze nacht, de bewogenheid als een opdracht. Die was niet alleen voelbaar voor de menigte maar voor het hele land. Ze raakte alle mensen, beurde hen op, gaf hun hoop, liet hun geloven dat alles mogelijk was, dat alleen al door de verkiezingen en de sfeer eromheen de wereld anders kon worden.

Iedereen, behalve ikzelf dan. Mijn belangrijkste gevoel was angst, een angst zoals ik die nog nooit eerder gekend had, groter zelfs dan de angst die ik voelde op de dag waarop ik wist dat ik de Labour-partij zou gaan leiden. Tot aan de verkiezingsavond was de angst onderdrukt geweest door de dagelijkse routine, het harde werk en de puur lichamelijke en geestelijke uitputting van de campagne. Bovendien was het voeren van een verkiezingscampagne bekend terrein, zowel emotioneel als politiek. Ik had een strategie om ons van de oppositie naar de regering te voeren; daar hield ik me aan en ik wist dat ik dan niet kon falen. Ik had de Labour-partij omgevormd tot New Labour, een veranderde progressieve macht binnen de Britse politiek; ik had een globaal programma opgesteld dat voldoende inhoud had om ge-

loofwaardig over te komen maar dat geen details bevatte op grond waarvan onze tegenstanders het konden afkraken; en ik had inhoud gegeven aan een sterke maar geloofwaardige aanval op de regering en een uiterst effectief verkiezingsapparaat opgezet.

In de ogen van mijn partij en mijn naaste medewerkers was ik, om de discipline te handhaven, de eeuwige strijder tegen zelfgenoegzaamheid. Ik hamerde er voortdurend op dat je een grote meerderheid in opiniepeilingen weer kwijt kunt raken, dat we de Tory's nooit mochten onderschatten, dat we voor dit probleem en voor die uitdaging stonden. Omdat we vier verkiezingen op rij verloren hadden en nog nooit twee opeenvolgende volledige termijnen hadden volgemaakt, troffen mijn woorden doel. De partij was bijna gaan geloven dat we niet konden winnen, dat Labour, wat er ook ondernomen werd, om een goddelijke of satanische reden geen verkiezingen mocht winnen. Voor sommigen was het als die bekende definitie van voetbal: een spel met een ronde bal, twee teams van elk elf spelers, vijfenveertig minuten per helft, en de Duitsers die altijd winnen.

Ik vond dat complete onzin. We hadden verloren omdat we geen aansluiting meer vonden bij de moderne kiezer in de moderne wereld. De eerste regel in de politiek is dat er geen regels zijn, tenminste niet wat betreft onvermijdelijke nederlagen of onvermijdelijke overwinningen. Met het juiste beleid en de juiste strategie is er altijd een kans dat je wint. Ontbreekt het daaraan, dan verlies je, hoe zeker de overwinning ook lijkt.

We hielden ons voor dat het heel onzeker was en bleven zo gemotiveerd, actief en gedisciplineerd. Hoewel ik diep vanbinnen vol vertrouwen was, wist je het maar nooit. Ook geloofde ik dat de toenmalige premier, John Major, veel beter was dan de meeste anderen dachten. Hij was echt een charismatisch persoon. Gelukkig was zijn partij het spoor bijster, en in de schier eindeloze periode waarin ik oppositieleider was geweest – bijna drie jaar – had ik geleerd hoe ik hem en zijn partij tegen elkaar moest uitspelen.

Major had voor een lange campagne van drie maanden gekozen. Het was een harde strijd, natuurlijk, maar dat was niet nieuw en het paste binnen een patroon. Hij hoopte dat wij zouden struikelen, dat ik plotseling het spoor bijster zou raken, dat de houding van het publiek door een of andere toevals- of gelukstreffer zou omslaan. Maar dat gebeurde niet.

Integendeel, en nogal voorspelbaar stortten de Tory's in. Telkens als Major een aanvalsplan had bedacht, was er wel iemand van zijn partij die ontslag nam, een stomme opmerking maakte of betrokken raakte bij een schandaal, en vaak alle drie tegelijk. En soms betrof het ook nog dezelfde persoon.

Het was alsof je zat te kijken naar een zelfmoord in slow motion, of naar een boeienkoning die betonblokken aan zijn benen bindt, handboeien omdoet, in een loden kist stapt, die laat verzegelen en in het diepe water laat afzinken. Je vraagt je af hoe hij ooit uit die kist kan komen en beseft dan dat het hem niet meer gaat lukken. Het is verbazend hoe het zo kan lopen met een politieke partij, ofschoon tegenstanders die slim genoeg zijn zo iets wel kunnen uitlokken; en door vervolgens het politieke midden te bezetten, zorgen ze ervoor dat die partij in kwestie verbouwereerd naar de marge wordt gemanoeuvreed.

Het was dus een lange, enerverende verkiezingscampagne – zoals gewoonlijk – vol bedrieglijke ups en downs, verrassende opiniepeilingen en onthutsende gebeurtenissen, maar uiteindelijk stond de uitslag op voorhand vast. Hoe groot de overwinning was, was echter niet bekend. Ik had wel een vermoeden. Als ik een weddenschap had moeten afsluiten, had ik op een grote overwinning ingezet. Op de avond van 1 mei werd duidelijk hoe groot die was. En dat was het moment waarop de angst me naar de keel greep.

De dag van de verkiezingen was zonder noemenswaardige gebeurtenissen verlopen, zoals gewoonlijk. De campagne is voorbij. Je gaat je stem uitbrengen. Ik liep ons huis uit in het kiesdistrict Trimdon Colliery, een oud mijnwerkersdorp in de buurt van Sedgfield in het graafschap Durham, waar ik veertien jaar parlamentslid voor was. De mijn was ten prooi gevallen aan het sluitingsbeleid van de jaren zestig. Ik liep met Cherie en de kinderen naar het stembureau – het ideale gezinsportret – terwijl een hele horde fotografen een foto van ons nam. Glimlach, maar niet te uitbundig. Praat, maar niet te geanimeerd. Doe gewoon, alsof je altijd hand in hand met je vrouw wandelt, gekleed in pak met stropdas, met je kinderen achter je aan, om te gaan stemmen in een geïmproviseerd stemhokje om je plaats in de geschiedenisboeken voor jezelf op te eisen.

Daarna weer terug naar huis. Ik had al drie keer eerder – in 1983, 1987 en 1992 – tijdens een verkiezingsdag zitten wachten op de verwachte nederlaag. Ik had me afgevraagd wat het voor me zou betekenen, hoe ik me zou opstellen voor de volgende periode in de oppositie, hoe en of ik ooit de kans zou krijgen ons van het pad naar de nederlaag af te krijgen. Dit keer waren alle ogen op mij gericht toen ik de laatste stappen zette op de weg naar de overwinning. Angst is sterker dan alle andere gevoelens. Je komt niet tot rust. Ik probeerde me te concentreren op het samenstellen van een kabinet en belde Gordon Brown op en Peter Mandelson, die verantwoordelijk was voor de strategie. John Prescott kwam vanuit Hull om het kabinet door te

spreken. Ik sprak voordurend met Philip Gould, onze opiniepeiler, en met partijmedewerkers over de kansen om een meerderheid te behalen, maar alleen maar om de tijd door te komen. Zelfs toen drong de enorme omvang van wat er stond te gebeuren nog niet echt tot me door.

Tegen de tijd dat de uitslag bekend werd gemaakt in het spelonkachtige sportcentrum in Newton Aycliffe, besepte ik dat wel. De exitpolls gaven aan dat we met een grote marge aan kop gingen. Misschien zaten ze er een klein beetje naast, maar ze konden het onmogelijk helemaal mis hebben. We zouden gaan winnen. Ik zou premier worden. In de loop van de avond veranderde mijn gemoedstoestand, terwijl de resultaten binnenkwamen. Natuurlijk was verandering voor het land altijd het ultieme doel geweest, maar in de felle strijd om zover te komen, waren we elk moment van de dag druk bezig geweest alle uitdagingen het hoofd te bieden; we zorgden ervoor dat het voertuig klaarstond voor de reis, met draaiende motor, de passagiers aan boord of ons aanmoedigend vanaf de zijlijn, zonder de weg te versperren. Uiteraard hadden we al diepgaande gesprekken gevoerd om de regeringskoers te bepalen als het eenmaal zover was. Maar ondertussen hielden we ons vooral bezig met oppositie voeren; iets waar we goed in waren en wat we al die jaren in de woestijn hadden beoefend. Naarmate de dag naderde, werd onze intellectuele en rationele aandacht in beslag genomen door alles wat met regeren te maken heeft, maar onze emoties waren in feite nog gericht op het bereiken van dat punt.

Het was het enige werk waarmee we vertrouwd waren. Een paar oudere partijleden, zoals Jack Cunningham en Margaret Beckett, waren onbeduidende onderministers geweest in de regering-Callaghan van 1976 tot 1979, maar voor de rest waren we allemaal groentjes toen we aan de macht kwamen. Zelfs de ervaren politici kenden alleen een Labour-regering die op haar achterste benen liep, en de tijd, stemming en sfeer van 1997 waren net zo ver verwijderd van de jaren zeventig als Mars van de aarde.

Aan onze kant zat de stemming erin. We hielden die vast door de vaart van de gebeurtenissen. We hadden het geloof in onszelf dat naïevelingen vaak hebben aan het begin van een nieuw avontuur. We hadden het vertrouwen dat we, nu we eenmaal zover waren en alle obstakels uit de weg hadden geruimd, met gemak gewonnen hadden, en vol overgave verder konden. We hadden toch een geweldige campagne gevoerd? Hadden we onze vijanden niet aan onze bajonet gespietst als rijp fruit? Hadden onze strategieën, als iets wat het lot ons toewierp, niet alle verwachtingen in het hart van de hoogmoedigen de grond in geboord? Was regeren niet gewoon een volgend punt

op dezelfde route, een nieuw punt misschien, verderop gelegen, onzeker en onvoorspelbaar voor ons hier en nu; maar kon het echt zo anders zijn? Het team dat het zo geweldig had gedaan om zo ver te komen, zou toch door zijn moed en zijn zelfverzekerde optreden, door het volharden in dezelfde houding dat alles mogelijk was, die eigenschappen niet verliezen tijdens de reis die nog voor de boeg lag?

Ik kon zien dat de mensen in mijn omgeving dit allemaal dachten. Soms dacht ik het zelf ook. Die avond, toen de waarschijnlijkheid dat ik premier zou worden bewaarheid werd, keek ik niet langer in een wazige spiegel maar kwam ik oog in oog te staan met het licht. En ik was doodsbang.

Ik was bang omdat ik wist dat dit niet gewoon een volgende etappe van dezelfde reis zou worden. Nu zouden we een nieuw, onbekend land betreden. Ik was bang omdat ik instinctief aanvoelde dat de hindernissen en uitdagingen vanaf nu van een heel andere orde zouden zijn: ingewikkelder en moeilijker. Ik was bang, want hoezeer ik ook de zittende regering wilde verslaan, ik kon zien dat het in de toekomst, zelfs als ze gelijk had, als de publieke opinie zich tegen ons zou keren, niet uit leek te maken of wat ze deed nu goed of fout was. En ik besepte dat de houding van het publiek, als dat zich eenmaal tegen de regering gekeerd had en vóór ons was, ons meedogenloos zou achtervolgen, er onverschillig alleen op gericht zichzelf te behagen. Ik was bang omdat ik mezelf op dat moment plotseling niet meer zag als de veelbelovende politicus, de uitdager, de profeet, maar als de eindverantwoordelijke, niet de persoon die uitlegde waarom dingen verkeerd waren, maar degene die besluiten nam om ze ten goede te keren. Diep vanbinnen – maar zich een weg naar de oppervlakte banend – had ik het besef dat ik totaal niet wist hoe moeilijk het in werkelijkheid was, of hoe het regeren echt in elkaar stak, en bovenal niet hoe ik zelf zou reageren als de publieke opinie zich tegen me keerde, zoals ongetwijfeld zou gaan gebeuren.

In Londen, in het verkiezingshoofdkwartier in Millbank (het gebouw van waaruit de campagne van Labour werd gevoerd, die synoniem was aan een niets ontziende verkiezingsstrijd) was het feest al begonnen. In de zaal van mijn kiesdistrict in Durham waar de stemmen werden geteld, hing een bijna manische opwindning in de lucht. De Labour-mensen waren er natuurlijk vol van, maar zelfs de Tory's, de Liberal Democrats en tal van anderen realiseerden zich dat er geschiedenis werd geschreven.

Het parlementaire stelsel waarbij de premier een parlamentslid is met een kiesdistrict waarin hij net als elke andere kandidaat verkiesbaar is, heeft een vreemd gevolg. Het maakt je aan de ene kant heel nederig omdat je op dat

moment gewoon de gekozen kandidaat bent die op het podium staat met al de andere kandidaten wanneer de voorzitter van het stembureau de resultaten opleest. Vreemd, maar zeer democratisch en juist goed. Maar omdat er zo veel aandacht is voor een mediagenieke strijd, doen natuurlijk in de kiesdistricten van de premier en de oppositieleider niet alleen de belangrijkste politieke partijen mee, maar ook talloze andere kandidaten die publiciteit zoeken voor bepaalde zaken (of soms alleen publiciteit zoeken om de publiciteit) en die zulke vreemde namen hebben als Screw Driver (Rock 'n' Roll Party), Boney Maronie Steniforth (Monster Raving Loony Party), Jonathan Cockburn (Blair Must Go Party) en Cherri Blairout-Gilham (The Pensioners' Party)! Elke partij heeft het recht om een aantal van haar mensen naar de telling te sturen, en daar in de zaal liepen ze allemaal door elkaar toen ik op de bovenverdieping naar de nationale wedloop op televisie keek.

Al snel werd de omvang van de overwinning duidelijk. Dit was niet zomaar een overwinning. Dit was een monsteroverwinning. Na ongeveer twee uur werd ik zelfs een beetje bezorgd. De nieuwsbalk onder aan het tv-scherf liet zien dat Labour al meer dan honderd zetels had. De Tory's hadden er nog maar zes. Ik begon te denken dat ik iets ongrondwettelijks had gedaan. Het was mijn bedoeling geweest de Tory's te verslaan en wel op een flinke manier; maar wat als ik hen volkomen had weggevaagd? Gelukkig begon even later hun aantal toe te nemen, maar wij zouden een historische meerderheid halen. De mensen begonnen zich te ontspannen en wat te drinken. Ik bleef volkomen nuchter. Ik had nog werk te doen. Er moesten speeches gehouden worden, boodschappen doorgegeven, de juiste toon gekozen, een houding aangenomen worden die paste bij de enorme omvang van de overwinning.

Het was op dit punt dat mijn gevoelens begonnen te verschillen van die van vrijwel alle anderen om me heen. Naarmate zij enthousiaster werden door de enorme overwinning, raakte ik steeds meer bedrukt door de last van de verantwoordelijkheid die op mijn schouders zou komen te rusten. Ik weet dat dit heel onlogisch klinkt maar ik raakte zelfs wat geïrriteerd over dit alles. Zagen ze niet wat een geweldige grote taak het was? Dachten ze echt dat een manifest dat in wezen geschreven was om een houding aan te geven en waarvan de details met opzet en noodzakelijkerwijs beperkt waren gehouden, voldoende zou zijn om een land te regeren?

Iemand kwam naar me toe lopen door de menigte heen – de eerste van velen die avond – en zei: 'Is het niet ongelooflijk? Je wordt een geweldige premier, Tony, echt.' Waarop ik tot mijn spijt antwoordde: 'Och, rot toch op.' Hoe kon hij het weten? Hoe kon *ik* het weten?

Rond middernacht belde ik David Hill, een heel verstandige en betrouwbare man die de persvoorlichter was van de partij in Millbank. We legden hem uit dat de partijmedewerkers het te bont maakten bij hun feest, dat het zelfgenoegzaam overkwam en dat ze zich allemaal in moesten houden. ‘We staan op het punt om de grootste overwinning te behalen in onze geschiedenis en om een eind te maken aan achttien opeenvolgende jaren van Torybewind,’ zei hij. ‘Ik denk dat het nogal moeilijk wordt om hun te vertellen dat ze allemaal ingetogen moeten overkomen.’

Ik richtte mijn aandacht op wat ik zou gaan zeggen. Er moesten drie speeches worden gehouden: bij de officiële bekendmaking van de uitslag waarbij bevestigd werd dat ik parlamentslid werd; bij de plaatselijke partijbijeenkomst in de Labour Club in Trimdon Village, in dezelfde straat als mijn huis in het kiesdistrict; en in de Royal Festival Hall in Londen om vijf of zes uur ’s morgens, waar een grote bijeenkomst was gepland voor de aanhangers van de partij en voor de media.

Ik besprak de inhoud met Alastair Campbell, die de leiding had van de persvoorlichting. Hij was de afgelopen drie jaar een rots in de branding geweest. Ik heb gemerkt dat er twee soorten krankzinnigen zijn: zij die gewoon krankzinnig zijn en daarom gevaarlijk, en zij die door hun krankzinnigheid creatief, sterk, ingenieus en geestdriftig worden. Alastair behoorde tot die laatste groep. Het probleem met die mensen is dat ze wispelturig en lastig kunnen zijn, en af en toe uitbarstingen hebben met nadelige gevolgen. Bovendien moet je beseffen dat ze niet te temmen zijn; je kunt praten als Brugman met hen, maar juist datgene waardoor ze anders en briljant zijn, is ook datgene waardoor ze zich niet zullen aanpassen aan de normale, voorspelbare omgangsvormen. En ze zijn altijd op hun hoede. In de latere fase, voordat hij eind 2003 vertrok, was Alastair waarschijnlijk te ver doorgedraafd. Net als alle creatieve mensen kon hij instorten, maar het grootste deel van de tijd – met name in die jaren van oppositie en de eerste regeerperiode – was hij onmisbaar, onvervangbaar en bijna mijn alter ego. Samen met Gordon Brown en Peter Mandelson voerde hij als een genie de politieke ideeën van New Labour uit en hij kon ze op een manier naar voren brengen die paste in een mediatijdperk. Grappig genoeg was hij wat beleid betreft veel meer Old Labour. Wat stemming betreft leek hij die avond op mij: hij zakte ook in, bijna als in een anticlimax. We namen door wat ik zou zeggen, en toen ik me uit de euforie om me heen terugtrok, concentreerden we ons op wat er in elk van de toespraken benadrukt moest worden. Eerste toespraak: familie; tweede: partij; derde: land.

Mijn echte gevoelens kwamen boven toen ik over mijn vader sprak. Toen ik mijn speech hield bij de bekendmaking van de definitieve uitslag, zag ik hem daar voor het eerst staan met tranen van trots in zijn ogen. Ik dacht terug aan zijn leven: een pleegkind in Glasgow; zijn pleegvader een scheepstuiger op de Govan-scheepswerf; zijn pleegmoeder een vreemde combinatie van fanatieke ouder – ze weigerde hem terug te geven aan zijn biologische moeder – en militante socialiste; in zijn jeugd secretaris van de Glasgow Young Communists; vervolgens begon hij de oorlog als soldaat en eindigde hem als luitenant-majoor en Tory, toen vrijwel alle anderen de tegenovergestelde politieke reis maakten.

Hij ging studeren en werd advocaat en vervolgens een actieve Conservatief. De enige veilige Tory-zetel in het noorden van Engeland was die van Hexham en toen hij zich bij de verkiezingen van 1964 kandidaat stelde, was het vrijwel zeker dat hij verkozen zou worden. Hij had zelfs zijn eigen spotje op de plaatselijke televisiezender. Hij was intelligent, sympathiek en uitzonderlijk ambitieus. Hij paste precies in het profiel van de persoon die de wereld kon veranderen waarnaar de Tory's op zoek waren; over rangen en standen duldde hij van niemand tegenspraak. Hij wist het, had het meegeemaakt en had geleerd eraan te ontsnappen.

Plotseling op een avond dat jaar, na zijn gebruikelijke reeks vergaderingen, sociale bijeenkomsten en harde zwoegen, kreeg hij een ernstige be-roerte en zweefde op het randje van de dood. Hij overleefde het, maar drie pijnlijke jaren lang moest hij opnieuw leren spreken. Ik weet nog hoe mijn moeder hem dag na dag hielp om woord na woord, moeizame zin na moeizame zin te leren spreken. Ik weet ook nog hoe ons inkomen van de ene op de andere dag terugliep, hoe sommige van zijn vrienden het lieten afweten en hoe de verpletterende erkenning kwam dat hij vanwege zijn spraak nooit meer dezelfde zou worden; zijn politieke loopbaan was voorbij.

Mijn vader heeft een grote rol gespeeld in mijn politieke vorming. Niet dat hij me heel veel leerde over de politiek in de zin van uitleg over hoe het werkte (en omdat hij aan de andere kant van het politieke hek stond, leidde dat tot tamelijk verhitte discussies, hoewel veel minder dan je zou verwachten). Maar als kind luisterde ik vaak naar zijn gesprekken met vrienden en nam iets van de argumenten in me op; ik hoorde hoe vurig hun stemmen klonken en ik kreeg wat inzicht in de fijne kneepjes van de politiek.

Ik herinner me de allereerste keer dat ik politici ontmoette. Vreemd, maar ik geloof dat het Michael Spicer was (later een parlamentslid voor de Tory's) en zelfs – maar mijn geheugen kan me in de steek laten – Patrick Jenkin die

later deel uitmaakte van het kabinet van Margaret Thatcher. Ze kwamen bij ons thuis eten in High Shincliffe in Durham, en de reden dat ik het me herinner is dat Michael – in die tijd een jong, veelbelovend Tory-lid – voor een hopeloze zetel wilde strijden om ervaring op te doen, en mijn vader had invloed op de Durham-zetels.

Maar niets van dit alles vormde de belangrijkste invloed op mijn politieke ontwikkeling. Wat mijn vader me bovenal leerde – iets wat hij volkomen onbewust deed – was de reden waarom mensen als hij zich aansloten bij de Tory's. Hij was arm geweest. Hij behoorde tot de arbeidersklasse. Hij streefde ernaar tot de middenklasse te behoren. Hij werkte hard, bereikte iets op eigen kracht, en wilde dat zijn kinderen het zelfs nog beter zouden doen dan hij. Hij dacht – zoals vele anderen van zijn generatie – dat je door dit harde werken, door deze houding, automatisch een Tory werd. En inderdaad, dat hoorde erbij. Je had het gemaakt; je werd een Tory; dat was onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het werd mijn politieke ambitie om dat te doorbreken en om het te vervangen door een heel andere combinatie. Je bent bewogen; je voelt je betrokken bij mensen die minder geluk hebben gehad dan jij; je gelooft zowel in de maatschappij als in het individu. Je kunt Labour zijn. Je kunt succesvol zijn en betrokken; ambitieus en bewogen; iemand die op eigen kracht iets heeft bereikt en progressief is. Bovendien zijn dit geen eigenschappen die met elkaar botsen en die niet met elkaar te verenigen zijn. Het zijn volkomen bij elkaar aansluitende manieren om naar vooruitgang te streven; en ze komen tegemoet aan de realistische, niet-utopische eisen van de menselijke natuur.

Hij had een grote invloed op me, zoals mijn moeder dat had op een andere manier. Zij verschilde zozeer van mijn vader als maar mogelijk was voor twee mensen die bij elkaar woonden. Mijn vader leek meer op mij: gemotiveerd, vastberaden, met een sterk geconcentreerde ambitie die zich, zo vrees ik, voor ons allebei gemakkelijk uit in egoïsme. Mijn moeder was daarentegen een bescheiden, lieve, bijna heilige vrouw. Ze was verlegen, zelfs een beetje teruggetrokken in gezelschap. Ze steunde mijn vader politiek als zijn vrouw en levenspartner maar, zoals ze me af en toe toevertrouwde, ze was niet echt een Tory. Om de een of andere reden – misschien had het iets met haar Ierse achtergrond te maken – voelde ze zich enigszins buitengesloten, en naar haar idee waren het vooral de Tory-vrienden die wegbleven toen mijn vader ziek werd.

Ze stierf toen ik net tweeëntwintig was. Ze had schildklierkanker. Achteraf was het al duidelijk dat ze dat niet zou overleven, het was ook duidelijk

dat het een klein wonder was dat ze nog vijf jaar in leven bleef na de eerste diagnose.

Maar wat was het ingrijpend. Niets is te vergelijken met het verlies van een vader of moeder. Ik bedoel niet te zeggen dat het erger is dan het verlies van een kind. Niets is erger dan dat. Wat ik wel wil zeggen, is dat het op een unieke manier invloed op je heeft, in ieder geval als het plaatsvindt wanneer je nog jong bent. Mijn moeders overlijden was een schok omdat ik er niet lang bij stil kon blijven staan. Toen ze achteruitging, zat ik in de laatste maanden van mijn studie in Oxford en ik werkte hard voor de eindexamens; daarom hadden mijn vader en mijn broer Bill me niet verteld hoe ze er werkelijk aan toe was. Ik kwam eind juni naar huis en mijn vader haalde me af van het station. 'Je moeder is echt heel erg ziek,' zei hij tegen me. 'Dat weet ik, maar ze ligt toch niet op sterven?' reageerde ik en ik noemde het allerergste, opdat hij me gerust kon stellen, zoals ik dom genoeg verwachtte.

'Ik ben bang dat het wel zo is,' antwoordde hij. Mijn wereld stond op z'n kop. Ik kon het me niet voorstellen. Degene die me had opgevoed, voor me had gezorgd, er altijd was om me te helpen en me te koesteren; degene die me liefhad ongeacht wie ik was, zonder mijn karakter te beoordelen, zonder iets van me te willen; degene die gewoon van me hield: ze zou er niet meer zijn.

Daarna was het leven nooit meer hetzelfde. Dat was het moment waarop ik een gevoel van urgentie kreeg, waarop de ambitie vastberadener werd, de erkenning doordrong dat het leven eindig is en met dat besef geleefd moest worden. Ik mis haar nog elke dag van mijn leven, zelfs nu.

Met al de euforie en feeststemming van de verkiezingsavond die ons overspoelde als een vloedgolf, zelfs met alles waaraan ik moest denken en wat ik moest doen op dat gedenkwaardige moment met het bereiken van mijn ambitie, dacht ik aan haar en ik wist dat ook al zou ze onuitsprekelijk trots op me geweest zijn, het geen greintje aan haar liefde voor mij veranderd zou hebben. Die was al volmaakt en niets kon daar wat aan afdoen. En die liefde was natuurlijk veel echter dan de voorbijgaande lof van 1 mei 1997.

Ik zag hoe mijn vader daar in Trimdon naar me keek in het besef dat al zijn hoop en verwachtingen in mij tot vervulling konden komen. Toen we elkaar aankeken, wist ik ook dat we aan hetzelfde dachten: was mijn moeder maar hier geweest om het mee te maken.

Ik scheurde mijn gedachten er met moeite van los en richtte me weer op waar we mee bezig waren. Overal waren massa's mensen. De Labour Club in Trimdon stond op z'n kop. We vertrokken met een vliegtuig van Teesside Airport en de uitslagen werden tijdens de vlucht aan Alastair doorgeseind

via zijn buzzer. Belangrijke Tory-kabinetsleden verloren hun zetels, zoals minister van Defensie Michael Portillo en de minister van Buitenlandse Zaken Malcolm Rifkind. Het was een politieke aardbeving. Ik zat naast Cherie, zette mijn gedachten op een rijtje voor de Royal Festival Hall. Zij wist wat ik dacht, en ze kon, zoals altijd op dergelijke momenten, tot me spreken zoals niemand anders. Ze vertelde me dat ze beseftte dat het heel moeilijk zou worden, dat er zowel slechte als goede tijden voor ons lagen, dat de politiek wel op deze manier begint maar nooit op dezelfde wijze eindigt, dat het een voorrecht was om het te doen; we hadden iets echt te bieden en zouden het samen doen.

Een van die belachelijke dingen die soms gebeuren: we verdwaalden op weg naar de Festival Hall en men bleef ons bij het wachtende publiek maar aankondigen met het themalied van onze verkiezingscampagne 'Things Can Only Get Better' ['Het kan alleen maar beter worden'], maar net als de familie Von Trapp verschenen we nooit op het toneel. Eindelijk kwamen we aan. Ik hield mijn gedachten sterk in bedwang. Het zou een geweldige overwinning worden en daarom moest ik me nog meer bewust zijn van de verantwoordelijkheid. Het mag op geen enkel moment overkomen alsof de partij het hoog in haar bol heeft gekregen. Zorg dat je er als een premier uitziet en niet als die vent die net het winnende doelpunt heeft gescoord op Wembley.

Het was niet gemakkelijk. Ik ben tot de conclusie gekomen dat het een van de vervelendste ervaringen in het leven is om op een feestje de enige nuchtere persoon te zijn. Niets kan er wat aan veranderen dat jij daar zonder drank bent terwijl zij volop drinken. Ze zijn aan het roepen, huilen en lachen en jij zegt: 'Ja, dank u wel, het is een heel speciaal moment.' De hele tijd zijn er camera's op je gericht, fotografen nemen foto's, journalisten krabbelen wat op papier. Jij glimlacht maar je moet je niet overgeven aan de sfeer; je omhelst mensen maar zonder klopje op de rug; je bedankt mensen maar met afgemeten emoties. Er waren bekende gezichten van de campagne, vrienden die ik al jaren kende, mensen die ik nooit eerder had gezien. Voor hen was elke begroeting een moment om nooit te vergeten; voor mij een moment dat als een plicht moest worden gezien voordat we verder gingen.

Ik zag Neil Kinnock, de Labour-leider van wie ik zo veel had geleerd, en de begroeting was oprecht, de hartelijkheid natuurlijk en spontaan. Maar zelfs bij hem was ik me bewust van de nerveuze blik van Alastair die me naar het podium leidde, me ervan bewust dat, terwijl anderen zich konden ontspannen, we nog steeds op het podium stonden en dat we het publiek moesten geven wat het verwachtte.